

**CRNA GORA
ZAVOD ZA ŠKOLSTVO**

Predmetni program

LIKOVNA KULTURA

I, II, III, IV, V, VI, VII, VIII i IX razred osnovne škole

Podgorica, 2013.

Predmetni program

LIKOVNA KULTURA

I, II, III, IV, V, VI, VII, VIII i IX razred osnovne škole

Izdavač: Zavod za školstvo

Urednik: Pavle Goranović

Lektura: dr Adnan Čirgić i Jelena Šušanj

Tehnička priprema:

Dizajn korica:

Štampa:

Tiraž:

Podgorica, 2013.

Nacionalni savjet za obrazovanje na 23. sjednici, održanoj 9. jula 2013. godine utvrdio je izmjene predmetnoga programa Likovna kultura I, II, III, IV, V, VI, VII, VIII i IX razred osnovne škole.

S A D R Ž A J :

1. Naziv predmetnog programa.....	4
2. Određenje predmetnog programa.....	4
3. Opšti ciljevi predmetnog programa.....	5
4. Sadržaji i operativni ciljevi predmetnog programa.....	7
5. Didaktičke preporuke	45
6. Resursi za realizaciju	46
7. Profil i stručna sprema nastavnika/nastavnica i stručnih saradnika/saradnica	48

1. NAZIV PREDMETNOGA PROGRAMA: LIKOVNA KULTURA

2. ODREĐENJE PREDMETNOGA PROGRAMA

a) Položaj, priroda i namjena predmetnoga programa

Likovna umjetnost se kao forma pojavnosti duha može smatrati izuzetno značajnim vidom egzistencije u procesu nastajanja i stvaranja različitih kultura i civilizacija.

Vizuelna kultura u najširem smislu riječi i likovna umjetnost kao najuzvišeniji vid fenomena vizuelne kulture zasniva se na primarnome čulu saznanjnih procesa – čulu vida, kojim čovjek počinje spoznaju svijeta.

Uloga predmeta likovnih umjetnosti u odgojno-vaspitnim i obrazovnim procesima nezamjenljiva je. Proces razvoja djeteta u spoznavanju i razumijevanju prostora i svijeta i oblika njegove egzistencije leži u prirodi predmeta likovnih umjetnosti.

Položaj, odnosno mjesto predmeta likovnih umjetnosti u kognitivno-saznajnim procesima, sistematski strukturiranim kroz proces obrazovanja, treba biti određen i zasnovan na potrebi i upotrebljivosti likovnih sadržaja iz kojih proishodi svrsishodnost i korisnost. Sve oblasti, naučne i umjetničke, koje strukturiraju sadržaje obrazovanja na svim uzrastima – stepenima osnovnog obrazovanja, na neki su način korelativne sa svijetom prostorno-oblikovnih i apstraktnih vizuelizacija.

Likovne umjetnosti na ravni kognitivnih procesa razumijevaju svijet kao likovnu emociju koja proizvodi izraz i vizuelnu realnost kao likovni oblik, što sinhronizovano kroz igru razvija maštu kao stvaralačku potenciju.

Razvoj djeteta može se ne samo razumjeti, već i pratiti i usmjeravati posmatranjem i tumačenjem njegova likovnog izražavanja.

Psihološka, sociološka i psiho-socijalna slojevitost likovnog stvaranja proizilazi iz bogatstva mogućnosti na kojem se zasniva likovna forma.

Različita likovna područja, od onih jednostavnih, koja se zasnivaju na jednome elementu – liniji, pa do onih složenih, koja angažuju cjelovit intelekt, sadržaj su predmeta likovnih umjetnosti, zasnovan na pojmovima koje učenik/učenica usvaja i nadograđuje tokom procesa obrazovanja u odnosu na postavljene ciljeve i mogućnosti svakog pojedinca.

Najuzvišenije vrijednosti očitovane u činu likovnoga stvaranja razvijaju mogućnosti metakognitivnih procesa, što podrazumijeva uključivanje i povezivanje sadržaja drugih predmeta, koji se bave likovnoumjetničkim stvaranjem. Razumijevanje likovne umjetnosti kroz pojmove estetike, istorije umjetnosti, arheologije, sociologije umjetnosti, psihologije umjetnosti, teorije likovne forme, tehnologije likovnih materijala i sredstava u kontinuiranome procesu obrazovanja, predviđa ostvarivanje najviših ciljeva demokratskoga humanizma u obrazovanju, i na planu aksiologije i na planu koegzistencije.

Značaj praktičnoga rada koji je povezan s teorijom određuje položaj i svrhu predmeta prema pojmovima i njihovim značenjima: polikomponentnost, komplementarnost kompatibilnost, i ukazuje na posebnost i specifičnost likovnoga izražavanja i stvaranja u odnosu na

prirodu djeteta. To je zapravo ona funkcija obrazovnog procesa, koja omogućava i označava drugačije razumijevanje forme u umjetnosti od razumijevanja koje proizilazi iz tehničko-tehnološke optike.

Neodvojivost idejnoga i praktičnoga djelovanja kao imanencije procesa stvaranja didaktički je uput za realizaciju programa likovnoga obrazovanja u školi, što otvara mogućnost pronalaženja sopstvenoga identiteta svakoga pojedinca u lepezi raznolikih vidova djelovanja, od reproduktivnoga do stvaralačkoga, od zanata preko nauke do umjetnosti. Sve moguće profesionalne orijentacije, koje postoje kao mogućnost pred svakim životom u liku djeteta, predstavljaju budućnost. U tome i takvome kontekstu značaj predmeta programa likovnih umjetnosti prevazilazi položaj koji mu se sistemom određuje.

Napomena: Međupredmetne oblasti/teme su obavezne u svim nastavnim predmetima i svi nastavnici su obavezni da ih ostvaruju. Međupredmetne oblasti/teme su sadržaji koji omogućavaju da se u opšteobrazovni kurikulum uključe određeni ciljevi i sadržaji obrazovanja koji nijesu dio formalnih disciplina ili pojedinih predmeta, ili koji su po strukturi interdiciplinarni. Ovi sadržaji doprinose integrativnom pristupu opšteg obrazovanja i u većoj mjeri povezuju sadržaje pojedinih predmeta.

b) Broj časova po godinama obrazovanja i oblicima nastave

Razred	Oblici nastave	
	T	V
1.	5	55
2.	5	55
3.	5	55
4.	5	55
5.	5	55
6.	8	22
7.	8	22
8.	8	22
9.	8	22

Tabela predstavlja godišnji plan rada za osnovnu školu.

3. OPŠTI CILJEVI PREDMETNOGA PROGRAMA

Nastava Likovne kulture po ovome programu ima za cilj da učenik/učenica:

- oplemeni čulni senzibilitet
- razvije sposobnosti percepcije, likovnoga mišljenja, likovnoga pamćenja

- razvije svijest o individualnosti i autonomnosti
- razvije interes za raznolikost oblika vizuelnoga svijeta
- razvije interesovanje za različite forme likovnoga izražavanja
- izgradi svijest o stvaralačkim sposobnostima društva kao cjeline
- stekne informacije o sredstvima i materijalima za likovno stvaranje i o njihovoj upotrebi
- osposobi se da stečena znanja i iskustva primjenjuje u nužnostima svakodnevnoga života u drugim oblastima
- razvije motoričku ošetljivost i spretnost putem realizacije različitih likovnih zadataka
- razvije ošućaj za urbanu svijest
- razvije ošućaj za ruralnu, ekološku i estetsku svijest prema prirodi
- razvije sposobnost za stvaralačko istraživanje, te za reproduktivno i produktivno djelovanje
- razvije svijest o potrebi za čuvanjem i održavanjem ostvarenih vrijednosti
- izgradi odnos poštovanja prema likovnoumjetničkim ostvarenjima nacionalne provenijencije
- izgradi odnos poštovanja i vrednovanja djela likovnih umjetnosti drugih naroda i kultura
- izgradi mjerila za kritičko vrednovanje sopstvenoga rada i djela, a za dječiji svijet mjerila za kritičko vrednovanje rada i djela njihovih vršnjaka
- osposobi se za razumijevanje različitih medija vizuelne kulture: pozorište, opera, balet – ples i druge moderne forme koje anticipiraju likovnost
- osposobi se za vrednovanje djela primijenjenih umjetnosti i upotrebnu vrijednost predmeta kao proizvoda likovne problematike
- osposobi se za primjenu modernih kompjuterskih tehnologija u procesima likovno-vizuelnoga stvaranja i proizvodnje.

4. SADRŽAJI I OPERATIVNI CILJEVI PREDMETNOGA PROGRAMA

Sadržaji i operativni ciljevi predmetnoga programa dati su u tabelama.

I razred

Operativni ciljevi	Aktivnosti	Pojmovi – sadržaji	Korelacije
<p>UVOD U LIKOVNU KULTURU Učenik/učenica treba da: - upoznaje pojmove čula i osećaja (dodir, ukus, miris, vid, blizina, daljina...)</p> <p>CRTANJE Učenik/učenica treba da: - umije da uoči tačku i liniju - upoznaje prave, krive, tanke, debele, duge, kratke, vodoravne, uspravne i kose linije - upozna karakteristike tehnike olovke.</p> <p>Učenik/učenica treba da: - umije da traži primjere linija u okolini i prirodi - razvija smisao za upotrebu različitih linijskih vrijednosti.</p> <p>Učenik/učenica treba da: - upozna različite oblike i veličine formata - zna da se orijentiše na slikarskoj površini (lijevo, desno, gore, dolje) - razvije samostalnost pri izboru formata.</p> <p>Učenik/učenica treba da: - upozna pojmove <i>umjetničko djelo</i>,</p>	<p>Učenici/učenice: - posmatraju, dodiruju, slušaju, mirišu, mjere.</p> <p>Učenici/učenice: - crtaju razne vrste linija različitim materijalima i sredstvima - povezivanjem linija i tačaka crtaju i predstavljaju predmete.</p> <p>Učenici/učenice: - ispunjavaju različitim linijama i tačkama površine na crtežu - razvijaju maštu, grupno i kolektivno crtaju u prirodi.</p> <p>Učenici/učenice: - raspoređuju nacrtane oblike na čitavome formatu - na raznim oblicima i veličinama formata različitim sredstvima crtaju motive - crtajući narodne motive tipične za svoje mjesto/kraj, upoznaju različite oblike, veličine formata i sl.</p> <p>Učenici/učenice: - odlaze u galeriju i muzej kao vid</p>	<p>Čula i osećaji: vid, ukus, miris</p> <p>Linija, tačka, sredstva i materijali za crtanje.</p> <p>Linija u okolini i prirodi.</p> <p>Podloge za crtanje i slikanje.</p> <p>Umjetničko djelo, muzej, galerija, izložba.</p>	<p>Matematika: Formiranje pojma oblika linije</p> <p>Priroda i društvo: Moja okolina</p> <p>Crnogorski – srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost: linija kao element znaka</p> <p>Priroda i društvo: Ja i moja škola, Slavimo</p>

<p><i>izložba, galerija</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - upoznaje kulturno naslijeđe Crne Gore. 	<p>organizovanoga planskog učenja</p> <ul style="list-style-type: none"> - nakon toga u učionici razgovaraju, crtaju, putem igrokaza oživljavaju viđeno. 		
Operativni ciljevi	Aktivnosti	Pojmovi – sadržaji	Korelacije
<p>SLIKANJE Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - razlikuje boje - umije da imenuje boje - upozna pojam <i>slika, slikar</i> - upozna razne slikarske materijale i sredstva. <p>VAJARSTVO Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - upozna neke vajarске postupke – stiskanje, gnječenje, vajanje, modeliranje - upozna pojam <i>vajarstvo</i> i pojmove <i>veliki, mali, prazan, pun</i>. <p>Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - upozna pojam <i>vajar</i> - upozna vajarске materijale - razlikuje pojmove <i>tvrd, mek, hrapav i gladak</i> - razvija snalažljivost, maštovitost i samostalnost 	<p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kombinuju sliku s linijama i površinama u boji - miješaju boje - slikaju sredstvima koja ostavljaju debeli i tanki trag. <p>Obilazak ateljea crnogorskoga slikara/slikarke kao vid organizovanog planskog učenja, rade s njim/njom, razgovaraju, prave zajednički rad, oraniguju odjeljenjsku izložbu.</p> <p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - modeluju jednostavne trodimenzionalne oblike - sastavljanjem modeluju jednostavnu figuru. <p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - dodavanjem i oduzimanjem modeluju figuru i oblikuju površinu (glatku, hrapavu) - podstiču maštu - organizuju grupni i kolektivni oblik rada u prirodi s prirodnim materijalima - modeluju figuru čovjeka ili životinje od plastelina, gline... - sastavljaju ljudsku ili životinjsku figuru od prirodnih materijala. 	<p>Boja, slika, slikar.</p> <p>Vajarstvo, veliki, mali, prazan, pun</p> <p>Vajar, vajarски materijal tvrd, mek, hrapav hrapav.</p>	<p>Priroda i društvo: Slavimo, Ja i moja škola</p> <p>Priroda i društvo: Moja okolina</p> <p>Priroda i društvo: Moja okolina, Zdravlje i ja</p>

Operativni ciljevi	Aktivnosti	Pojmovi – sadržaji	Korelacije
<p>Oblikovanje prostora Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - prepoznaje prostor za boravak (kuća, učionica) - upozna različite oblike prostora i nabraja djelove (pod, zidovi, plafon). <p>Estetsko uređenje prostora Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zna da opiše različitost opreme u prostoru (oblik, boja, veličina) - zna da izabere primjere ukrasnih predmeta u prostoru - se navikava na aktivan rad i samostalnost. <p>GRAFIKA Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - upozna pojmove <i>šablon</i> i <i>otisak</i> i razne materijale za izradu šablona - upozna postupak otiskivanja pečatima. 	<p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - od slagalica sastavljaju različite prostorne tvorevine - razvijaju sposobnost izražavanja vlastitih doživljaja. <p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - estetski uređuju učionicu - u učionici oblikuju prostore za boravak i opremaju ih upotrebnim i ukrasnim predmetima (veliki kartoni od ambalaže, oprema iz učionice...). <p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - otiskuju različitim predmetima i odgovarajućim prirodnim materijalima - izrađuju šablon od mekog materijala i prave otisak. 	<p>Prostor.</p> <p>Grafika, otiskivanje, šablon, otisak, pečat</p>	<p>Priroda i društvo: Moja porodica i ja, Moja škola</p> <p>Matematika: oblici i brojevi</p> <p>Crnogorski – srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost: slova</p> <p>Priroda i društvo: Moja okolina</p>

II razred

Operativni ciljevi	Aktivnosti	Pojmovi – sadržaji	Korelacije
<p>CRTANJE Crtež i različitost linija Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - umije da uoči različitost linija - razlikuje linije nacrtane slobodnom rukom ili pomoćnim sredstvima - prepoznaje karakteristike zatvorene i otvorene linije - razvija ošćaj za različitost linija <p>Postupak crtanja crteža Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - upozna pojmove <i>linijski ispunjena površina, neispunjena površina</i> - umije da crta crtež od cjeline ka detaljima <p>Crtački materijali i sredstva Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - upozna tehnike olovka, flomaster, tečne materijale i sredstva, - umije da uoči karakteristike linija nacrtanih tečnim materijalima i razvija smisao za rijetko i gusto nizanje linija. 	<p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - crtaju slobodnom rukom i pomoćnim geometrijskim sredstvima zatvorene i otvorene linije - crtaju po motivima iz crnogorske etnotradicije slobodnom rukom i obogaćuju crtež različitim linijama - vježbaju samostalno ispunjavanje nacrtanih površina. - pronalazi primjere linija u prirodi i okolini. <p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - postupkom od cjeline ka detalju crtaju crtež - nacrtani motiv bogate ispunjenim, odnosno neispunjenim površinama - crtaju motiv iz crnogorske narodne baštine na kojem vježbaju linijski ispunjenu površinu. - vježba crtanje crteža od cjeline ka detaljima. <p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - crtaju linije različitim tvrdim materijalima - crtaju motiv s velikim likovima i nacrtane površine obogaćuju linijama - crtaju linije različitim tečnim materijalima i različitim sredstvima. 	<p>Linija zatvorena, otvorena.</p> <p>Ispunjena površina linijama, neispunjena površina linijama. Detalj, cjelina.</p> <p>Materijali i sredstva za crtanje, tvrdi i tečni.</p>	<p>Priroda i društvo: Moja porodica i ja, Moja škola</p> <p>Matematika: formiranje pojma oblika, linije</p> <p>Crnogorski – srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost: ilustracija književnoga teksta</p> <p>Priroda i društvo: Moja okolina</p>
Operativni ciljevi	Aktivnosti	Pojmovi – sadržaji	Korelacije

<p>Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - razvije sposobnost upotrebe različitih vrsta tečnih materijala - navikava se da kombinuje tvrde i tečne materijale. <p>SLIKANJE</p> <p>Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zna da nabroji osnovne slikarske materijale i sredstva - spontano upoznaje postupke miješanja boja - umije da uoči i nabroji primjere čistih boja u prirodi i okolini - upozna osnovne postupke slikanja, - razvije spretnost za pravilnu upotrebu materijala, boja, bojenih materijala i njihovih pomoćnih sredstava - razvije ošućaj za orijentaciju na slikarskoj površini. 	<p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kombinacijom tvrdih i tečnih materijala crtaju motiv i obogaćuju ga linijama - upotrebom različitih materijala na podlogama različite veličine i kvaliteta crtaju crtež. <p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - slikaju sliku s bojenom linijom i površinom - miješaju boje na osnovu objašnjenih postupaka - posmatraju ilustracije crnogorskih ilustratora – slikaju bez prethodno nacrtanoga crteža - stvaraju sliku od crteža (skice) do slikanja površine - slijedi izrada samostalnih ilustracija. 	<p>Boja, linija u boji, čiste i miješane boje, skica, slika.</p>	<p>Priroda i društvo: Moja okolina</p> <p>Crnogorski – srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost: ilustracije teksta poznatoga crnogorskog dječijeg pisca</p>
---	--	--	--

Operativni ciljevi

Aktivnosti

Pojmovi – sadržaji

Korelacije

<p>Slikarski materijali i sredstva Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zna da imenuje tvrde slikarske materijale - upozna karakteristike nastanka slike lijepljenjem bojenih površina - razlikuje tečne od čvrstih slikarskih materijala - prepoznaje najsvjetliju i najtamniju boju i - razvije sposobnost osvijetljavanja i zatamnivanja boje. - navikne se na spontano izražavanje <p>VAJARSTVO Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - upozna pojam <i>vajar</i> - razlikuje vajarske materijale (tvrde, meke, tečne, savitljive) - razvije ošjećaj za treću dimenziju 	<p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - slikaju sliku upotrebljavajući tvrde materijale koji ostavljaju široki trag - slikaju lijepljenjem bojenih površina - slikaju tečnim slikarskim materijalom - izrađuju sliku kombinovanjem tvrdoga i tečnoga slikarskog materijala - slikaju sliku osvijetljavanjem i zatamnivanjem boje. <p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - oduzimanjem i dodavanjem oblikuju od mekoga materijala pune i šuplje oblike - od savitljivoga materijala oblikuju jednostavne vajarske oblike - u pločice mekoga materijala otiskuju različite oblike - razgovaraju o djelu crnogorskih vajara, materijalu; po modelu, izrađuju rad, organizuju odjelensku izložbu 	<p>Tvrdi slikarski materijali, tečni slikarski materijali, slikarski pribor, svijetle i tamne boje.</p> <p>Vajar, vajarski materijali.</p>	<p>Priroda i društvo: Moja okolina, Slavimo, Ja u saobraćaju</p>
---	---	--	---

Operativni ciljevi

Aktivnosti

Pojmovi – sadržaji

Korelacije

<p>Prostorno oblikovanje Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zna da nabraja prostore za boravak i da razlikuje spoljni prostor od prostora za boravak. <p>GRAFIKA Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - upozna pojmove <i>štampanje, otisak</i> - upozna postupke za izvođenje najjednostavnijih grafičkih tehnika otiskuje pečatima i šablonima - umije samostalno da oblikuje šablone. 	<p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - od slagalica sastavljaju različite oblike prostora - od kutija ambalaže oblikuju različite oblike prostora. <p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - samostalno izrađenim šablonima prave otiske - izrađuju šablone od mekih materijala. 	<p>Prostor, spoljni prostor, prostor za boravak.</p> <p>Štampanje, otisak.</p>	<p>Priroda i društvo: Moja porodica i ja, Moja škola, Hajde da se čujemo</p> <p>Crnogorski – sprski, bosanski, hrvatski jezik i književnost: pozornica za dramatizaciju teksta</p>
--	---	--	--

Operativni ciljevi	Aktivnosti	Pojmovi – sadržaji	Korelacije
<p>CRTANJE Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zna da nabroji čvrste i tečne materijale za crtanje - umije da uporedi primjere različitih linijskih površina u okolini i prirodi (<i>krive, vodoravne, uspravne, kose, kratke, duge, tanke, debele, isprekidane linije</i>) i obogati ošecaje za njihovu različitost - razvije sposobnost slobodnoga crtanja crteža različitim materijalima i pomoćnim priborom - obogati smisao za linijsko ispunjavanje površina <p>Svijetlo i tamno linijsko ispunjavanje površina Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - upozna nastanak svijetle i tamne površine kad se koriste postupci nizanja i ukrštanja linija - razvije smisao za različito slaganje i ukrštanje linija, samostalnost i upornost. 	<p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - obnavlja pojmove: <i>linija – krive, vodoravne, uspravne, kose, kratke, duge, tanke, debele, isprekidane</i> - različitim priborom crtaju različite linije - crtaju crtež po postupku od cjeline ka detalju na velikome formatu materijalom koji ostavlja različit trag - crtaju motiv s velikim oblicima i linijski ga obogaćuju - crtaju motiv u kombinaciji različitih materijala i površine linijski obogaćuju. <p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - slažu i ukrštaju linije u različitim gustinama - otkriva svijetle i tamne površine - crtaju motiv i obogaćuju ga svijetlim i tamnim linijskim površinama. - Ispunjavaju površinu slaganjem i ukrštanjem linija 	<p>Crtež, linija, slobodnoručno crtanje, čvrsti i tečni materijali, pribor za crtanje, linijska površina, linijsko ispunjavanje površina.</p> <p>Nizanje linija, ukrštanje linija, svijetle i tamne površine.</p>	<p>Priroda i društvo: Drugi i ja, Živi svijet moga mjesta, Zdravlje i ja, Moje mjesto</p>
Operativni ciljevi	Aktivnosti	Pojmovi – sadržaji	Korelacije

<p>SLIKANJE Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - razlikuje sliku i crtež - usvaja i razvija postupak samostalnog slikanja slike - umije da opiše osobine nastanka slike lijepljenjem obojenih površina - razvije ošeačaj za komponovanje obojenih površina. <p>Slikarski materijali i pribor Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zna da nabroji poznate tečne i tvrde slikarske materijale i sredstva - razvije sposobnost za slikanje po obojenim površinama. <p>Miješane boje Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - prepoznaje boje i njihove nijanse - utvrđuje postupke miješanja boja, - umije da nađe primjere čistih boja i boja dobijenih miješanjem u okolini, prirodi i na umjetničkim djelima - razvije sposobnost razlikovanja čistih i miješanih boja. <p>Osvjetljavanje i zatamnivanje boja Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - razlikuje svijetle i tamne boje, - umije da traži primjere svijetlih i tamnih boja u prirodi i okolini - zna da opiše rasvjetljavanje i potamnivanje boja - razvije mogućnost samostalnoga ošeačaja osvjetljavanja i zatamnivanja boja. 	<p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - slikaju sliku podslikavanjem - slikaju cijepanjem ili rezanjem obojenih površina i lijepljenjem (kolaž) - vježbaju slikanje cjelokupne površine - posmatraju i upoznaju dekorativne elemente crnogorskoga folklor - slikaju dekoracije po motivima sa crnogorskih nošnji i tkanina <p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - slikaju sliku čvrstim i tečnim slikarskim materijalima. <p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - miješaju boje prema naučenim postupcima - bojama dobijenim miješanjem slikaju sliku s crnogorskim motivima. <p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - slikaju osvjetljavanjem i zatamnivanjem boje - slikaju na većem formatu osvjetljavanjem i zatamnivanjem više boja - posmatraju i uočavaju svijetle i zatamnjene boje na primjerima crnogorskih slikara. 	<p>Slika, boja, bojena površina, podslikavanje, kolaž.</p> <p>Čvrsti i tečni slikarski materijali.</p> <p>Čiste boje, miješane boje.</p> <p>Svijetle boje, tamne boje, osvjetljavanje boje, zatamnivanje boje.</p>	<p>Priroda i društvo: Drugi i ja, Bilo je nekad, Moje mjesto, Živi svijet moga mjesta</p>
--	---	--	--

Operativni ciljevi	Aktivnosti	Pojmovi – sadržaji	Korelacije
<p>Unutrašnji prostor Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zna da opiše opremanje u različitim prostorima s obzirom na njihovu namjenu - zna da objasni značaj svjetlosti, zračnosti i veličine prostora - navikava se na smisao izbora boja pri ukrašavanju predmeta. <p>GRAFIKA Otiskivanje i štampanje Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - umije da opiše razliku između crteža, slike i grafike - razvija spretnost kroz izradu matrica 	<p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - od istovjetnoga materijala ukrašavaju predmete i likovno uređuju učionice - od istovjetnoga materijala grade različite prostore i boje ih po sopstvenoj zamisli. <p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - obnavlja pojmove <i>šablon, matrica, otisak</i> - oblikuju šablon od prirodnih materijala i štampaju - crtaju motiv, izrađuju matricu i prave otiske - izrađuju pečate od prirodnih materijala. 	<p>Unutrašnji prostor.</p> <p>Grafika, matrica, otiskivanje.</p>	<p>Priroda i društvo: Moja škola, Što mogu da uradim, Bilo je nekad, Moje mjesto</p>

Osnovni i minimalni standardi znanja

Zbog specifičnosti predmeta Likovna kultura osnovni i minimalni standardi znanja određeni su u kolonama OPERATIVNI CILJEVI I SADRŽAJI. Kod nivoa znanja riječ je o proširivanju određenih sadržaja na kvalitativni nivo. Osnovni nivo znanja istovremeno je i minimalni.

Didaktička uputstva za 1. ciklus

Uputstva za podsticanje likovnih doživljaja učenika/učenica uz prva važnija likovnoizražajna iskustva

Dijete se likovno postepeno razvija. Pojedine likovne aktivnosti pojave se tek pri odgovarajućem odnosu psiho-fizičkih sposobnosti. Zato nastavnik/nastavnica u vaspitno-obrazovnome procesu Likovne kulture vodi računa o stepenu razvoja mentalnih i motoričkih funkcija učenika/učenica.

Nastavnik/nastavnica pažljivo njeguje individualni način izražavanja pojedinih učenika/učenica. Od 1. do 3. razreda nastavnik/nastavnica realizuje s učenicima/učenicama likovne zadatke iz ovih likovnih područja: crtanje, slikanje, vajanje, oblikovanje prostora i grafike. Slikovito i primjereno igri predstavlja likovne i druge pojmove. Likovno izražavanje na tome uzrastu podređeno je predstavi učenika/učenice, pa zato

nastavnik/nastavnica ne insistira na šematskim rješenjima ni na određenim likovnim konstrukcijama. Bira jednostavne likovne tehnike, pri kojima učenici/učenice upoznaju karakteristike materijala i posebnosti njihova oblikovanja. Likovne motive nastavnik/nastavnica bira tako da se zasnivaju na učeničkim predstavama iz njihova doživljenog svijeta. Posebnu pažnju posvećuju poznavanju i vrednovanju likovnih ostvarenja crnogorske umjetnosti i crnogorskih umjetnika/umjetnica. Ugrađuje ih u pojedine faze nastavnoga procesa ili vodi učenike/učenice na izložbu u izložbeni prostor ili galeriju ili organizuje razgovor s umjetnikom/umjetnicom. Likovnovaspitni rad u 1. razredu predstavlja sticanje osnovnih likovnih pojmova, sticanje osnovnih likovnih izražajnih iskustava koje učenici/učenice u 2. i 3. razredu dopunjuju i proširuju, jer se tako bogate njihove predstave, saznanja te likovno pamćenje i mašta.

Usvajanje likovnih pojmova

Usvajanje likovnih pojmova od 1. do 3. razreda zasniva se na uspješnoj motivaciji učenika/učenica, koju nastavnik/nastavnica podstiče različitim metodama, posebno metodama širenja i elaboriranja likovnih senzibilnosti. Počeci likovne osetljivosti učenika/učenica za likovne elemente omogućavaju nastavniku/nastavnici da učenike/učenice navikava na vrednovanje vlastitih likovnih djela i djela njihovih vršnjaka/vršnjakinja.

Likovno izražavanje - Likovno izražavanje predstavlja spontanu i stvaralačku interpretaciju doživljaja učenika/učenice i upotrebu osnovnih saznanja likovnih pojmova. Riječ je o spontanoj slobodnoj interpretaciji misli likovnim znacima uz pomoć različitih likovnih materijala i sredstava. Nastavnik/nastavnica posebno podstiče učenike/učenice da samostalno izraze misli.

Korelacija među predmetima (I ciklus)

Pri planiranju likovnih zadataka za učenike/učenice nastavnik/nastavnica traži sadržajne korelacije s drugim predmetnim područjima. Pri tome treba očuvati cjelovitost i čistoću predmeta Likovna kultura – likovne zadatke treba izvoditi u skladu s likovnim načelima i zakonitostima. Mogućnost za izvođenje korelacija predmeta Likovna kultura s drugim predmetnim područjima nastavnik/nastavnica može potražiti u likovnome području, likovnoj tehnici, likovnome motivu ili likovnome pojmu.

Vremenski okvir – U okviru planiranoga godišnjeg fonda časova u prvome ciklusu nastavnik/nastavnica će crtanju, slikanju i vajanju namjeniti približno jednak broj časova, a grafici i prostornome oblikovanju broj časova prilagodi potrebi za realizaciji operativnih ciljeva.).

Vrednovanje radova učenika/učenica

Likovno vrednovanje predstavlja određivanje vrijednosti obavljenoga rada na času u odnosu na zalaganje pri ostvarivanju ciljeva u usvajanju likovnih pojmova, likovnome izražavanju te usvajanju likovnih doživljaja i likovnih zakonitosti. Cilj vrednovanja nije samo ocjena rada (zadatka), već i ocjena angažovanja učenika/učenice, koja se zasniva na napredovanju u cjelovitome nastavnom procesu. Po svakome završenom likovnom zadatku nastavnik/nastavnica uz izložene završene i nezavršene likovne radove s učenicima/učenicama vrednuje postignute ciljeve na osnovu oblikovnih kriterijuma, koji proizilaze iz likovnoga zadatka.

IV razred

Operativni ciljevi	Aktivnosti	Pojmovi – sadržaji	Korelacije
<p>CRTANJE crta (linija) u likovnim djelima Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - u umjetničkim djelima i likovnim radovima vršnjaka umije da analizira linije i objašnjava njihove karakteristike - navikava se na slobodno i neposredno crtanje - razvije vještinu crtanja od cjeline ka detaljima. <p>Crtački materijali i sredstva Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - na primjerima crteža vršnjaka i na primjerima umjetničkih djela umije da opiše linije nacrtane tečnim i tvrdim materijalima i sredstvima - razvija sposobnost za rukovanje različitim crtačkim materijalima i sredstvima. 	<p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - crtanjem dramatizuju linijsku kompoziciju i popunjavaju je nizanjem i ukrštanjem različitih linija - crtaju motiv i linijski ga obogaćuju - razvijaju smisao za kombinovanje različitih linija - povezuju geometrijske i slobodne linearne površine - crtaju od cjeline ka detaljima. <p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - crtaju različitim materijalima i sredstvima na podlogama različitih veličina i oblika. 	<p>Crta (linija).</p> <p>Tečna i tvrda sredstva za crtanje.</p>	<p>Poznavanje društva: ograde različitih oblika; geometrijski, biljni i životinjski motivi</p> <p>Matematika: geometrijska tijela i oblici</p>

Operativni ciljevi	Aktivnosti	Pojmovi – sadržaji	Korelacije
<p>Linijsko ispunjavanje nacrtanih površina i njihovo raspoređivanje Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - na umjetničkim djelima i na radovima vršnjaka umije da opiše razlike nizanja i ukrštanja - umije da traži primjere linijskih površina u prirodi i okolini - jača ošjećaj za ravnomjerno raspoređivanje svijetlih i tamnih linijskih površina na podlozi. <p>Ritmičko raspoređivanje nacrtanih elemenata Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - upozna pojam <i>ponavljanje</i> (ritam) - upozna karakteristike neravnomjernoga i ravnomjernoga ponavljanja nacrtanih elemenata (prema obliku, veličini, boji...) - razvije sposobnost za korekciju i upornost u nizanju elemenata. 	<p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - crtaju motiv i linijama ispunjene svijetle i tamne površine ravnomjerno i neravnomjerno raspoređuju po podlozi - crta linijske površine iz prirode i okoline. <p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - tečnim i tvrdim crtačkim materijalima crtaju kompoziciju ponavljajućih i neponavljajućih elemenata (prema obliku, veličini, boji). 	<p>Linearni (linijski) crtež.</p> <p>Ponavljjanje (ritam).</p>	<p>Priroda i tehnika: rasprostiranje biljaka i životinjska prebivališta</p> <p>Muzička kultura: likovno izražavanje muzičkog ritma</p> <p>Fizičko vaspitanje: ritmičke vježbe</p> <p>Priroda i društvo: primjeri iz svakodnevnoga života</p>
Operativni ciljevi	Aktivnosti	Pojmovi – sadržaji	Korelacije

<p>Ravnateža na crtežu</p> <p>Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - na primjerima iz svakodnevnoga života i umjetničkih djela upoznaje pojam ravnoteže - stekne smisao za planirano raspoređivanje nacrtanih elemenata. <p>Izraz i crtež</p> <p>Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - stekne smisao za kombinovanje teksta i crteža - stekne sposobnost upotrebe svojega izraza u dekorativne svrhe. 	<p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kombinuju elemente crteža i stvaraju uravnoteženu kompoziciju. <p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - oblikuju dekorativnu kompoziciju u kojoj usklađuju crtež s informacijom - oblikuje naslovnu stranicu knjige crnogorskoga pisca za decu. 	<p>Ravnateža.</p>	<p>Priroda i tehnika: ravnateža u prirodi</p> <p>Crnogorski – srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost: pisana i štampana slova.</p>
--	---	-------------------	--

Operativni ciljevi

Aktivnosti

Pojmovi – sadržaji

Korelacije

<p>SLIKANJE – slika, čiste i miješane boje Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - razlikuje pojam <i>crtež</i> i <i>slika</i> - proširi znanje o karakteristikama čistih boja i miješanih boja na paleti. <p>Obojena površina i slikarski materijali i sredstva Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - upozna se s novim slikarskim materijalima i sredstvima i njihovom upotrebom - upozna karakteristike prekrivanja obojenih površina upotrebljavajući različite slikarske materijale - stekne samostalnost u vrednovanju obojenih površina različitim materijalima. 	<p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - obnovlja karakteristike čistih boja i miješanih boja na paleti. - komponuju različite oblike površina i slikaju ih - miješanim bojama slikaju sliku s motivom - posmatraju čiste i miješane boje, na slikama crnogorskih umjetnika. <p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - prave kompoziciju sastavljajući i lijepeći obojene površine - prave kompoziciju prekrivanjem obojenih površina upotrebljavajući različite slikarske materijale - grupnim radom izvode dekorativne i informativne cjeline. 	<p>Čiste boje, miješane boje, nijanse boja. Crtež, slika</p> <p>Kolaž.</p>	<p>Crnogorski – srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost: ilustracije književnoga teksta</p> <p>Priroda i tehnika: biljni i životinjski svijet</p> <p>Matematika: kružna linija (kružnica), krug; ugao, crtanje figura koje sadrže različite uglove</p> <p>Crnogorski – srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost: dramski tekst – kostim</p>
--	--	---	---

Operativni ciljevi	Aktivnosti	Pojmovi – sadržaji	Korelacije
<p>Svijetle i tamne boje Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - umije da razlikuje boje po stepenu svjetlosti – valer - razvija spretnost za postepeno miješanje boje - razvija ošeačaj za određivanje stepena svjetlosti pojedine boje - navikava se da uravnoteženo raspoređuje svijetle i tamne boje. <p>VAJARSTVO Kip, vajar i vajarski materijali Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zna da objasni pojam <i>vajar</i>, <i>vajarsko</i> 	<p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - slikaju kompoziciju s akcentom na raspoređivanju svijetlih i tamnih obojenih površina na formatu. <p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - nabrajaju poznate tvrde, meke, 	<p>Svijetle boje, tamne boje, valer.</p> <p>Vajar, vajarski materijali.</p>	<p>Priroda i tehnika: vodene površine</p> <p>Priroda i tehnika: biljni i životinjski svijet</p>

<p><i>djelo</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - zna poznate tvrde, meke, savitljive materijale - navikava se da pri oblikovanju (vajanju) ispravlja greške. 	<p>savitljive materijale</p> <ul style="list-style-type: none"> - oblikuju skulpturu od različitih materijala. 		
--	---	--	--

Operativni ciljevi	Aktivnosti	Pojmovi – sadržaji	Korelacije
<p>Vrste i površina kipova Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - upoznaje pojam <i>trodimenzionalni kip</i> - upozna pojam <i>reljef</i> - razvija sposobnost za obradu površina mekih materijala - razvija ošćaj za veću ili manju izboćenost oblika planirajući rješenja. <p>PROSTORNO OBLIKOVANJE Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zna da nabroji različitosti prostora i opisuje spoljni i unutrašnji prostor, - umije da rješava probleme prilikom planiranja prostornih oblika prema vlastitoj zamisli. <p>SCENSKI PROSTOR Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - upoznaje pojmove <i>pozorište, pozorišna bina, scena, scenograf</i> - razvija smisao za likovno uređenu scenu. 	<p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - oblikuju trodimenzionalni kip gnjećenjem i utiskivanjem, različito obrađujući površinu kipa - oblikuju niski reljef od mekoga materijala. <p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - od otpadnih predmeta sastavljaju jednostavne prostorne kompozicije - oblikuju različite vidove prostora povezujući spoljašnji i unutrašnji prostor. <p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - oblikuju scenu koristeći upotrebne predmete i različite materijale - povezuju različite likovne forme u jednu cjelinu – scenu - rade plakat za pozorišnu predstavu po tekstu crnogorskih pisaca. 	<p>Kip, niski reljef, visoki reljef.</p> <p>Spoljni i unutrašnji prostor.</p> <p>Pozorište, scena, režiser, scenograf.</p>	<p>Poznavanje društva: reljef zavičajnoga ambijenta</p> <p>Crnogorski – srpski, bosanski i hrvatski jezik i književnost</p>

Operativni ciljevi	Aktivnosti	Pojmovi – sadržaji	Korelacije
--------------------	------------	--------------------	------------

<p>GRAFIKA Štamparstvo (grafika), matrica, otisak, umjetnička grafika</p> <p>Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - razumije pojam <i>štamparstvo (grafika)</i> - <i>usvaja pravilno</i> nizanje ritmičkih redosljeda - zna da nabroji prirodne i vještačke materijale za izradu matrice - umije da vrednuje značaj reproduktivnoga rada 	<p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - otiskivanjem pečata sastavljaju ornamentalnu kompoziciju - na primjerima uočava i ispravlja greške u nizanju ritmičkih redosljeda - od materijala različitih površina sastavljaju kompoziciju koju odštampaju tehnikom ravne štampe. 	<p>Štamparstvo (grafika), matrica, otisak, umjetnička grafika.</p>	
---	---	--	--

Operativni ciljevi	Aktivnosti	Pojmovi – sadržaji	Korelacije
<p>CRTANJE Linearne vrijednosti i crtež Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - upozna tehniku lavirani crtež - upozna tuš kao materijal - umije da odvoji svijetlu i tamnu crtanu površinu sa površina predmeta - navikava se na istrajnost i upornost pri ispunjavanju površina crtama. <p>Ravnoteža u crtanju Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - upozna pojmove simetrične i asimetrične ravnoteže - na primjerima u prirodi i okolini i umjetničkim djelima umije da utvrdi simetričnu i asimetričnu ravnotežu. 	<p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - crtaju crtež tako što prepoznaju i uočavaju značaj linije za izraz - uočavaju značaj linije za oblik i prostor - uočavaju značaj svijetlo-tamnoga odnosa i gradacije svijetla. <p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - crtaju kompoziciju u simetričnoj i asimetričnoj ravnoteži - pronalaze primjere simetrične i asimetrične kompozicije u prirodi. 	<p>Linearni crtež, lavirani crtež.</p> <p>Ravnoteža (simetrična i asimetrična).</p>	<p>Priroda: životinjski svijet, seosko dvorište</p> <p>Priroda: ravnoteža u prirodi Društvo: zanimanja iz crnogorske prošlosti, stari zanati</p>

Operativni ciljevi	Aktivnosti	Pojmovi – sadržaji	Korelacije
<p>Ritam Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zna da objasni pojam ponavljanja elemenata po obliku, veličini i boji - upozna pojmove <i>pravilan i nepravilan ritam</i> <p>Štampano pisanje i crtež Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - upozna se sa štampanim znacima - upozna osnovne mogućnosti oblikovanja slova - upozna se s osnovama povezivanja 	<p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - komponuju na osnovu saznanja o ritmu prema veličini, smjeru i kontrastu. - crtaju po motivima i pojavama iz prirode <p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - oblikuju kompoziciju u kombinaciji crteža i riječi sastavljenih od isečenih štampanih slova - kolektivnim radom realizuju na javnome mjestu u školi ili gradu plakatsku formu 	<p>Ritam (pravilni i nepravilni ritam).</p> <p>Štampani znaci, grafika – plakat.</p>	<p>Matematika: ritmičko raspoređivanje geometrijskih oblika</p> <p>Priroda</p> <p>Priroda: ekološka poruka Crnogorski – srpski, bosanski hrvatski jezik i književnost: pismo</p>

riječ i crteža u jedinstvenu poruku - razvija smisao za vrednovanje likovno obrađene poruke.	- izrađuju plakat na temu: „Ekološka Crna Gora“.		
---	--	--	--

Operativni ciljevi	Aktivnosti	Pojmovi – sadržaji	Korelacije
SLIKANJE Osnovne/primarne boje i izvedene/sekundarne boje i neutralne boje Učenik/učenica treba da: - upozna pojmove <i>osnovne/primarne boje</i> i <i>izvedene/sekundarne boje</i> - upozna nastanak izvedenih/sekundarnih boja, značenje crne i bijele boje i nastanak sivih boja. Svijetle i tamne boje Učenik/učenica treba da: - umije da razvrstava boje po svjetlosti - zna da objasni miješanja svijetlih i tamnih boja.	Učenici/učenice: - miješanjem osnovnih (primarnih) boja, dobijaju izvedene (sekundarne) boje - miješaju crnu i bijelu boju i dobijaju sive boje. Učenici/učenice: - različitim tamnim i svijetlim bojama slikaju po motivima - rješavaju kompoziciju s odnosom svijetlih i tamnih boja.	Osnovne/primarne boje, izvedene/sekundarne boje, neutralne boje.	Prirroda: boje u prirodi Poznavanje društva: grad noću

Operativni ciljevi	Aktivnosti	Pojmovi – sadržaji	Korelacije
VAJARSTVO (KIPARSTVO) Cijeli kip Učenik/učenica treba da: - upoznaje oblikovanje cijeloga kipa - umije da upotrebljava različite postupke oblikovanja kipa od mekih materijala Reljef Učenik/učenica treba da: - zna da objasni razlike između	Učenici/učenice: - modeluju cijeli kip od mekoga materijala. Učenici/učenice: - mekim materijalom modeluju nizak reljef različitih tekstura - posmatraju nizak reljef na primjerima	Cijeli kip, pokret. Reljef (nizak, visok).	Fizičko vaspitanje: sportista Poznavanje društva: reljefni prikaz dijela teritorije

<p>slobodnoga kipa i reljefa</p> <ul style="list-style-type: none"> - upoznaje pojmove <i>nizak i visok reljef</i> - upoznaje probleme pri oblikovanju različitih materijala. <p>Prirodni i vještački materijali Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - razlikuje materijale kao prirodne i vještačke - razlikuje posebnosti površina prirodnih i vještačkih materijala. <p>PROSTORNO OBLIKOVANJE Zatvoreni prostor Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zna da objasni pojam <i>zatvoreni prostor</i> - razvija maštu i sposobnost kombinovanja i povezivanja različitih materijala - razvija upornost i tačnost. 	<p>crnogorskoga grba , ordenja, novca...</p> <ul style="list-style-type: none"> - razgovaraju o razlikama niskoga i visokoga reljefa. <p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - modeluju kip od različitih materijala. <p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - od kutijica sastavljaju vodoravne i horizontalne prostorne površine - od ostalih materijala oblikuju različite oblike zatvorenih prostora i sastavljaju ih u veće kompozicije. 	<p>Prostorna kompozicija.</p>	<p>Priroda: živi svijet</p> <p>Fizičko vaspitanje: sportski centar Društvo: moja kuća</p>
---	---	-------------------------------	---

Operativni ciljevi

Aktivnosti

Pojmovi – sadržaji

Korelacije

<p>Likovno preoblikovanje okoline Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - razvija odnos prema okolini - razvija pravilan odnos i vrednovanje prema kulturnim spomenicima u Crnoj Gori. <p>GRAFIKA Štampa – grafika Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - upozna pojmove umjetničke grafike (grafičke tehnike) - uoči razliku između crteža, slike i grafike - razvija smisao za kombinovanje materijala. 	<p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - po ličnoj ideji oblikuju prostore prilagođene ambijentu grupno i kolektivno preoblikuju školsko dvorište... - obilaze crnogorske spomeničke komplekse - grupno rade maketu spomenika kulture prilagođenoga ambijentu. <p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - rade kompoziciju za izradu matrice - upotrebljavaju primjerene materijale - izrađuju skicu po motivu - izrađuju turističku razglednicu opštine, kraja, cijele Crne Gore. 	<p>Spomenici kulture.</p> <p>Umjetnička grafika, grafičke tehnike.</p>	<p>Poznavanje društva: Moja opština, Grad u prošlosti, sadašnjosti i grad budućnosti</p> <p>Društvo: Razglednica opštine,</p>
---	---	--	--

VI razred

Operativni ciljevi	Aktivnosti	Pojmovi – sadržaji	Korelacije
<p>CRTANJE Vrijednosti crte i površine Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - upozna pojmove <i>konturne i strukturne linije</i> - zna da objasni značaj gustoga i rijetkoga nizanja crta na površinama - upozna pojmove <i>struktura i tekstura predmeta</i> - dograđuje smisao za raspoređivanje svijetlih i tamnih površina na različite formatu. <p>Kompozicija Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - upozna likovne elemente - usvaja pojam <i>kompozicija</i> - razlikuje simetričnu i asimetričnu kompoziciju - umije da pronađe rješenja za simetrično i asimetrično raspoređivanje elemenata. 	<p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - crtaju kompoziciju s konturama i crtama predstavljajući različite površine - crtaju ritmičku kompoziciju i ispunjavaju površine imitirajući, sugerirajući različite strukture i teksture. <p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - crtaju po načelu simetrične i asimetrične kompozicije, po motivima crnogorske etnotradicije (folklor). 	<p>Crta (linija), konturna linija, strukturna linija, struktura, tekstura.</p> <p>Likovni elementi kompozicija (simetrična i asimetrična).</p>	<p>Priroda: životna okolina</p> <p>Matematika: geometrijski ornamenti</p>

Operativni ciljevi

Aktivnosti

Pojmovi – sadržaji

Korelacije

<p>SLIKANJE Boje i bojeni krug Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - upozna pojam i značaj svjetlosti za nastanak boje - upoznaje spektar boja - zna da razlikuje primarne, sekundarne i neutralne boje - navikava se na postepeno miješanje boja. <p>Svjetlost Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zna da objasni promjenu boje s bijelom i crnom – valer - zna nastanak različite boje – ton - razvija smisao za stepenovanje boje po svjetlosnome stepenu – nijansa i valer 	<p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - miješaju boje iz bojenoga kruga radeći slobodnu kompoziciju. <p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - slikaju kombinujući boje različitih valerskih vrijednosti i tonova. 	<p>Spektar boja, primarne boje, sekundarne boje, neutralne boje.</p> <p>Valer, boja – ton.</p>	<p>Priroda</p> <p>Crnogorski – srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost: ilustracije književnoga teksta</p>
---	--	--	--

Operativni ciljevi

Aktivnosti

Pojmovi – sadržaji

Korelacije

<p>Slikarske tehnike Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - upozna osobine i navede tehnike štafelajnoga i zidnoga slikarstva - na primjerima umjetničkih djela crnogorske umjetnosti umije da prepozna karakteristike različitih slikarskih tehnika. <p>Prostorno oblikovanje Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zna da razlikuje pojmove <i>prostor</i>, <i>arhitektura</i>, <i>građevinarstvo</i> - zna što radi <i>arhitekta</i> i objasni pojmove skica, idejni nacrt, maketa) - razumije zatvoreni i otvoreni prostor - razvija smisao za kombinaciju različitih oblika pri radu. 	<p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - slikaju sliku s motivom, u slikarskoj tehnici po izboru - posmatraju i razgovaraju o primjerima različitih slikarskih tehnika u djelima crnogorskih umjetnika - grupno rade prezentaciju različitih slikarskih tehnika. <p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - od različitih materijala i kutija oblikuju prostorni oblik - individualnim, grupnim i kolektivnim radom imitiraju ili realizuju zamišljenu prostornu kompoziciju kao maketu. 	<p>Slikarske tehnike, štafelajno slikarstvo, zidno slikarstvo.</p> <p>Prostor, unutrašnji prostor, spoljni prostor, arhitektura, građevinarstvo, skica, maketa.</p>	<p>Istorija: rimsko slikarstvo</p> <p>Građansko vaspitanje: prostor za javno okupljanje</p>
---	---	---	---

Operativni ciljevi

Aktivnosti

Pojmovi – sadržaji

Korelacije

<p>GRAFIKA umjetnička i industrijska grafika Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - umije da objasni mogućnosti grafičkoga umnožavanja crteža i slika - razumije značaj umjetničke grafike (crtež, matrica, štampa, ograničen broj otisaka grafičkih listova, označavanje) - upozna pojam <i>industrijska grafika</i> - razumije značaj linije, površine, oblika i kontrasta za grafički izraz - upozna se s grafičkim tehnikama. <p>VAJARSTVO (KIPARSTVO) Način vajarskoga oblikovanja Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zna da opiše posebnosti vajarskoga izražavanja - umije da prepozna kip u pokretu - zna da objasni pojam reljefa kao vajarskoga oblika - umije da prepozna niski i visoki reljef - umije da uoči razlike između modelovanja i konstruisanja - zna da uporedi mogućnosti za upotrebu različitih vajarskih materijala. 	<p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - rade skicu upotrebljavajući svijetle linije na tamnoj pozadini - rade skicu za grafički list u visokoj štampi - rade ravan otisak temperama ili štamparskim bojama. <p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - oblikuju kip u pokretu od mekoga materijala - oblikuju različite vrste reljefa od različitih materijala - realizuju slobodnu konstrukciju u prostoru - posmatraju i upoređuju kip u pokretu na primjerima umjetničkih djela crnogorskih vajara - grupno rade prezentaciju o visokome i niskome reljefu i kipu u pokretu. 	<p>Umjetnička grafika (crtež, matrica, štampa), grafički list, industrijska grafika.</p> <p>Kip (statua), reljef, vajarski materijali, konstrukcije.</p>	<p>Crnogorski – srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost: pozivnica, čestitka</p> <p>Geografija: reljef kanjona</p> <p>Fizička kultura: gimnastičar/gimnastičarka</p>
---	--	--	--

Osnovni i minimalni standardi znanja

Zbog specifičnosti predmeta Likovna kultura osnovni i minimalni standardi znanja određeni su u koloni tabele OPERATIVNI CILJEVI I SADRŽAJI. Kod nivoa znanja riječ je o proširivanju određenih sadržaja na kvalitativni nivo. Osnovni nivo znanja istovremeno je i minimalni.

Didaktička uputstva za 2. ciklus

Uputstva za likovnu aktivnost za vrijeme uravnoteženoga, spontanoga i svjesnoga rada

Kod učenika/učenica u drugome vaspitno-obrazovnom periodu od 9 do 11 godina dolazi do udruživanja kognitivnoga i vizuelnoga razvoja. Likovni zadatak koji nastaje u likovnome izražavanju nije više podređen predstavi. Učenici/učenice prestaju intuitivno usvajati pojmove i kreću ka vizuelnome realizmu. Učenici/učenice žele prikazati realne pojave. Potrebno ih je podsticati na traženje novih izražajnih načina. Ishodište za to su svjestan doživljaj i detaljno posmatranje predmeta i pojava u najbližoj okolini. Nastavnik/nastavnica to podstiče živim opisivanjem potkrijepljenim prikazivanjem odabranih nastavnih sredstava. Likovne motive mora izabrati tako da budu jasni i razumljivi. Učenici/učenice tako mogu povezati likovne pojmove s osnovnim zakonitostima likovnih elemenata i s oblikovnim načelima. U 4. i 5. razredu mogu kritički i svjesno razumjeti i upotrijebiti linearne, slikarske i prostorne – oblikovane vrijednosti. Prilično uspješno oblikuju i bogate crtane površine, miješaju boje, upotrebljavaju kompozicijska načela. U 6. razredu likovni izraz učenika/učenica je svjestan. Moguće je raščlanjivanje i kombinovanje elemenata u nove skladne cjeline na likovni i verbalni način. Uspješnost likovnoga izražavanja u drugome razvojnom periodu povezan je s razvojnim motoričkim mogućnostima. Moguće je koristiti složenije i zahtjevnije materijale i pribor.

Likovni zadatak nastaje iz likovnoga problema. Ishodište za likovno izražavanje je likovni problem, likovna tehnika i likovni motiv koji je podređen likovnom problemu samo je sredstvo za likovni izraz. Veliku pažnju posvetiti razumijevanju i poznavanju muzičkih djela i umjetnika, kulturnih ustanova, vizuelnim komunikacijama, analizi okoline i ekološkim problemima (pošeta izložbama, kulturnim ustanovama, ateljeu).

Usvajanje likovnih pojmova

Proces usvajanja likovnih pojmova od 4. do 6. razreda zasniva se na uspješnoj motivaciji učenika/učenica različitim metodama, posebno metodi širenja i elaboriranja likovnih senzibiliteta i metodi estetske komunikacije. Učenici/učenice uz njihovu pomoć na neprisiljen način bogate ošetljivost za likovne elemente i odnose elemenata, podstiču izvornost i vlastito traženje rješenja te upoznavanje posebnosti likovnih materijala i pribora. Svjesno poimanje likovnih problema omogućava nastavniku/nastavnici da učenike/učenice uz oslobađanje emotivnih sposobnosti navodi na kritičko vrednovanje likovnih djela i djela njihovih vršnjaka.

Likovno izražavanje

Likovno izražavanje predstavlja spontanu i stvaralačku interpretaciju doživljaja učenika/učenica i upotrebu osnovnih saznanja likovnih pojmova. Nastavnik/nastavnica podstiče učenike/učenice da razlikuju posebne osobine likovnih materijala i adekvatnost pribora, da u likovno izražavanje unose vlastitu samosvijest i samostalnost kako bi se likovno izražavali na originalan način.

Usvajanje likovnih doživljaja i likovnih zakonitosti

Usvajanje likovnih doživljaja i likovnih zakonitosti predstavlja skladno i potpuno usvajanje stečenoga i usvojenoga koje se kod učenika/učenica pokazuje kao odnos prema svome djelu, djelu školskih drugova/drugarica, djelu umjetnika/umjetnica; kao i odnos poštovanja

prema prirodnom, kulturnom i socijalnom okruženju. To se pri realizaciji likovnih zadataka izražava kao samostalnost i originalnost učenika/učenice. Zato je veoma važno kako nastavnik/nastavnica posvećuje pažnju individualnoj izražajnosti učenika/učenica u odnosu na njihov uzrast i u odnosu na njihov razvoj osećanja i interesovanja za likovno izražavanje, kao i u odnosu na njihov razvoj kreativnosti.

Korelacija među predmetima (II ciklus)

Pri planiranju likovnih zadataka za učenike/učenice nastavnik/nastavnica traži sadržajne korelacije s drugim predmetnim područjima. Pritom treba očuvati cjelovitost i čistoću predmeta Likovna kultura – likovne zadatke treba izvoditi u skladu s likovnim načelima i zakonitostima. Ishodište za izvođenje korelacija predmeta Likovna kultura s drugim predmetnim područjima nastavnik/nastavnica može potražiti u likovnome području, likovnoj tehnici, likovnome motivu ili likovnome pojmu. Neiscrpane mogućnosti povezivanja s već usvojenim pojmovima iz drugih predmeta, kao što su Poznavanje prirode, Muzička kultura, Crnogorski – srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost, Matematika, Fizičko vaspitanje, omogućuju nastavniku/nastavnici da s učenicima/učenicama kreativno realizuje likovne zadatke.

Vremenski okvir

Za drugi vaspitno-obrazovni ciklus osnovne škole predmetu Likovna kultura u 4. i 5. razredu namijenjena su po 2 časa nedeljno (kao blok časovi), a u 6. razredu 1 čas. Nastavnik/nastavnica mora u okviru predviđenoga broja časova u četvrtom, petom i šestom razredu realizovati cjelovite sadržaje predviđenih likovnih područja. Svakome likovnom području pojedinačno treba namijeniti broj časova u zavisnosti od broja i težine ciljeva.

Vrednovanje radova učenika/učenica

Likovno vrednovanje predstavlja određivanje vrijednosti obavljenoga rada na času u odnosu na zalaganje pri ostvarivanju ciljeva pri usvajanju likovnih pojmova, likovnome izražavanju te usvajanju likovnih doživljaja i likovnih zakonitosti.

Cilj vrednovanja nije samo ocjena rada (zadatka), već i ocjena angažovanja učenika/učenice koja se zasniva na napredovanju u cjelovitome nastavnom procesu.

Po svakom završenom likovnom zadatku nastavnik/nastavnica uz izložene završene i nezavršene likovne radove s učenicima/učenicama vrednuje postignute ciljeve na osnovu oblikovnih kriterijuma, koji proizilaze iz likovnoga zadatka. Objektivne kritike moraju biti smjernice za dalji rad.

VII razred

Operativni ciljevi	Aktivnosti	Pojmovi – sadržaji	Korelacije
<p>CRTANJE Kompozicija crteža Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zna pojmove <i>asimetrična</i> i <i>simetrična kompozicija</i> - umije da objasni različite oblike kompozicije na primjerima umjetničkih djela - umije da pronađe različita rješenja za ravnotežu kompozicije. <p>Likovni ukras (ornament) Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - upozna karakteristike ornamenta - umije da kombinuje mogućnosti ritmičkoga raspoređivanja elemenata. 	<p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - linearnim elementima predstavljaju različite oblike kompozicije. <p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - komponuju različite oblike ornamenta s različitom tematikom - posmatraju ornamente i razgovaraju o primjerima i motivima ornamenta na crnogorskome folkloru. 	<p>Asimetrična i simetrična kompozicija</p> <p>Ornament</p>	<p>Crnogorski – srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost: ilustracije književnoga teksta</p> <p>Istorija: nacionalni folklor</p>

Operativni ciljevi	Aktivnosti	Pojmovi – sadržaji	Korelacije
<p>SLIKANJE Skladnost boja (harmonija) Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zna pojmove <i>skladnost (harmonija)</i>, <i>neskladnost (disharmonija)</i> - obogati sposobnost miješanja boja i njihova kombinovanja <p>Suprotnosti boja (kontrast) Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zna pojam <i>suprotnost</i> (svijetlo-tamni kontrast) - zna da navede karakteristike 	<p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - miješaju boje i slikaju kompoziciju s harmoničnim bojama. <p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - posmatraju kontraste boja na djelima crnogorskih umjetnika - upotrebom jednoga ili više kontrasta boja slikaju sliku tehnikama – tempera, kolaž ili kombinovanom 	<p>Harmonija, disharmonija</p>	<p>Fizika: svjetlost</p>

<p>komplementarnoga kontrasta</p> <ul style="list-style-type: none"> - umije da predstavi karakteristike toplo-hladne kombinacije boja. <p>VAJARSTVO (KIPARSTVO) Poprsje (bista) Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - upozna je pojam <i>poprsni kip (bista)</i> - umije da uporedi cio kip i poprsni kip i objasni razlike - zna da objasni pojam <i>portret</i>. 	<p>tehnikom</p> <ul style="list-style-type: none"> - stvaraju kompoziciju komplementarnih parova. <p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - od različitih materijala oblikuju cio i poprsni kip - razgovaraju o sličnostima i razlikama cijeloga i poprsnoga kipa - posmatraju različite vrste kipova i portreta u djelima crnogorskih umjetnika. 	<p>Komplementarni kontrast</p> <p>Bista, portret</p>	<p>Istorija: istorijska ličnost</p>
--	---	--	--

Operativni ciljevi	Aktivnosti	Pojmovi – sadržaji	Korelacije
<p>Reljef Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - umije da odredi vrste reljefa: nizak, visok, udubljen - razvija sposobnost izvođenja različitih postupaka vajarских tehnika - zna da objasni pojmove <i>negativ</i> i <i>pozitiv (odlivak) reljefa</i>. <p>Puna plastika Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - usvoji vajarске pojmove <i>prostor (volumen), masa, oblik, kompozicija, površina</i> - zna da odredi pojam <i>puna plastika geometrijskih i negeometrijskih oblika</i> - umije da nabroji materijale i sredstva pri izradi skulpture. 	<p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - od različitih materijala modeluju reljefe različitih oblika, veličina i motiva - razgovaraju o različitim vajarским tehnikama i postupku odlivanja reljefa. <p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - dodavanjem i oduzimanjem materijala modeluju skulpture - modeluju kompozicije od više oblika. 	<p>Reljef (nizak, visok, udubljen)</p> <p>Prostor, površina, volumen, masa, oblik, kompozicija</p>	

Operativni ciljevi	Aktivnosti	Pojmovi – sadržaji	Korelacije
<p>GRAFIKA Štamparstvo (umjetnička i industrijska grafika) Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zna da nabroji grafičke pojmove: <i>otisak, matrica, štampanje, grafički list, originalni list, unikat</i> - zna da opiše karakteristike i posebnosti industrijske i umjetničke grafike - zna da opiše ručnu i industrijsku štampu. <p>Prostorno oblikovanje (spoljni i unutrašnji arhitektonski prostori) Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zna da analizira arhitektonski (spoljašnji i unutrašnji) prostor - umije da uoči karakteristike urbanoga i ruralnoga prostora - zna da analizira uređenje okoline u odnosu na funkcionalnost i estetski izgled - upozna vrste gradnje (masivna, skeletna i niskogradnja) - umije da estetski vrednuje arhitektonske prostore 	<p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - oblikuju matricu i otiskuju grafički list u visokoj štampi kombinujući dvije boje. <p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - crtaju skicu unutrašnjega i spoljašnjega prostora - oblikuju različite vrste unutrašnjega ili spoljašnjega prostora kao makete - grupno izrađuju maketu urbanoga ili ruralnoga arhitektonskog prostora - razgovaraju o primjerima i vrstama gradnje (masivna, skeletna i niskogradnja). - analizira arhitektonski prostor 	<p>Umjetnička i industrijska grafika, otisak, matrica, štampanje, grafički list, originalni list, unikat</p> <p>Arhitektonski prostor, urbani i ruralni prostor, spoljni prostor, unutrašnji prostor</p>	<p>Osnovi tehnike: plakat za auto-reli</p> <p>Osnovi tehnike: maketa muzeja Istorija: građevine srednjega vijeka</p>

VIII razred

Operativni ciljevi	Aktivnosti	Pojmovi – sadržaji	Korelacije
<p>CRTANJE Vidni (vizuelni) prostor na površini (perspektiva) Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zna pojam <i>vidni prostor na površini, likovni prostor</i> - upozna načine predstavljanja prostora na površini - upozna nizanje elemenata u visinu - upozna nizanje sa smanjivanjem elemenata, djelimično prekrivanje, geometrijska ili linijska perspektiva, mijenjanje intenziteta linija i kontura elemenata - upozna modelaciju (svjetlost i sjenka). <p>SLIKANJE Vazдушna perspektiva Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - upozna način prikazivanja prostora koristeći promjenu jačine boje - umije da analitički posmatra okolinu, i da objašnjava efekat boje i detalja na bližim i udaljenim predmetima - zna da objasni pojavu vazdušne perspektive 	<p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - crtaju pejzaž na osnovu posmatranja ili šećanja - predstavljaju više prostornih motiva na površini - crtaju geometrijske oblike koristeći modelaciju i perspektivu (nizanje, smanjivanje, prekrivanje i intenzitet). <p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - slikaju kompoziciju oduzimajući jačinu boje (dodavanjem bijele, crne, sive i plave boje) - organizovano i timski odlaze u prirodu i posmatraju promjenu intenziteta boje u pejzažu - posmatraju primjenu vazdušne perspektive u djelima crnogorskih umjetnika/umjetnica. 	<p>Vidni prostor, likovni prostor, perspektiva, modelacija</p> <p>Vazдушna perspektiva</p>	<p>Matematika: geometrija, geometrijske figure</p> <p>Geografija: pejzaž</p>

Operativni ciljevi	Aktivnosti	Pojmovi – sadržaji	Korelacije
<p>VAJARSTVO Oblikovanje (plastičnih) oblika Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zna da razlikuje puni plastični i reljefni kip - zna da razlikuje samostalni i arhitektonski kip - umije da ocjenjuje i estetski vrednuje skulpturu. <p>„Šuplja” skulptura Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zna da razlikuje pojmove <i>puna i šuplja skulptura</i> - usvaja pojmove <i>keramika, keramičko vajarstvo</i> - zna da razlikuje pojmove <i>umjetnička keramika i industrijska keramika</i> - upozna narodnu keramiku (grnčarstvo) kao umjetnički zanat - upozna pojmove <i>primijenjena umjetnost, umjetnički zanat i industrijsko oblikovanje</i> - razvija ošjećaj za estetsku vrijednost upotrebnih predmeta. 	<p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - od tvrdih ili mekih materijala oblikuju figuralni ili nefiguralni kip - od otpadnih materijala izrađuju skulpturu - pronalaze primjere samostalnih i arhitektonskih kipova. <p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - oblikuju punu ili šuplju skulpturu - pronalaze i oblikuju rješenja za nove keramičke forme - posmatraju primjere umjetničke, industrijske i narodne keramike i umjetničkih zanata i razgovaraju o njima - posmatraju primjere keramike iz crnogorske prošlosti i razgovaraju o njima. 	<p>Puna plastika, reljefni kip, samostalni kip, arhitektonski kip</p> <p>Šuplja skulptura, umjetnička keramika, industrijska keramika, grnčarstvo</p>	<p>Istorija: antika i srednji vijek</p> <p>Istorija: posude mojih predaka</p>
Operativni ciljevi	Aktivnosti	Pojmovi – sadržaji	Korelacije
<p>PROSTORNO OBLIKOVANJE Scenski prostor Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - upozna mogućnosti planiranja scenskoga prostora - razvija smisao za likovno uređenu 	<p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - obnavlja pojmove <i>pozorište, pozorišna predstava, pozorišna bina, scena, režiser, scenograf</i> - izrađuju skicu za scenografiju 	<p>Scenski prostor, pozorište</p>	<p>Crnogorski – srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost: scenska realizacija basne</p>

<p>scenu.</p> <p>GRAFIKA Umjetnička grafika i grafičko oblikovanje Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - umije da objasni umjetničku grafičku djelatnost – skica, crtež, matrica, otisak, originalni grafički list, reprodukcija, autorizacija - umije da razlikuje vrste štampe i osnovne tehnike umjetničke grafike visoka štampa, ravna štampa, duboka štampa i sito štampa, - zna da objasni karakteristike male grafike (exlibris). 	<ul style="list-style-type: none"> - posmatraju različite vrste scenskih prostora i razgovaraju o njima - grupnim i kolektivnim radom uređuju scenografiju za školsku scenu. <p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - crtaju skicu kombinujući crno-bijela grafička rješenja - izrađuju skicu za grafiku u boji - posmatraju primjere umjetničke grafike i razgovaraju o njihovim tehnikama i karakteristikama. 	<p>Umjetnička grafika, grafičke tehnike, visoka štampa, duboka štampa, ravna štampa, sito štampa, mala grafika (exlibris).</p>	<p>Crnogorski – srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost: grafičko rješenje naslovne strane odabrane priče</p>
--	---	--	--

IX razred

Operativni ciljevi	Aktivnosti	Pojmovi (sadržaji)	Korelacije
<p>CRTANJE Crtanje u perspektivi Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zna pojmove <i>optička varka, tačka posmatranja, linija horizonta, horizont</i> - zna da razlikuje karakteristike linearne perspektive (perspektiva s jednim očištem, centralna perspektiva, ptičja i žablja perspektiva). 	<p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - crtaju predmete u skladu s pravilima crtanja u perspektivi - crtaju otvoreni i zatvoreni prostor koristeći perspektivu. 	<p>Perspektiva, optička varka, linija horizonta, tačka posmatranja</p>	

<p>Proporcije Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zna pravila zlatnoga reza - zna pravila određivanja razmjera ljudskoga tijela - posjeduje samopouzdanje za individualno izvođenje likovnoga zadatka. 	<p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - utvrđuje pojmove <i>razmjer (proporcija), viziranje</i> - rješavaju problem predmeta i figure u prostoru - koristeći viziranje, crtaju predmete i ljudsku figuru u skladu s pravilima proporcija i pravilima zlatnoga reza. 	<p>Proporcija, zlatni rez, viziranje</p>	<p>Biologija: ljudsko tijelo</p>
--	--	--	---

Operativni ciljevi	Aktivnosti	Pojmovi – sadržaji	Korelacije
<p>SLIKANJE Koloristička perspektiva Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zna način predstavljanja iluzije prostora pomoću boja - umije da upotrebljava osobine toplih i hladnih boja - na reprodukcijama umjetničkih djela zna da objasni psihološko značenje boje, - jača osjećaj za kombinovanje i odnose boja. <p>Tonsko slikanje Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zna pojam <i>slikarski volumen</i> i <i>tonsko slikanje (modelacija)</i> - umije da opiše prikaz trodimenzionalnoga predmeta - razumije prikaz dubine prostora. 	<p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - slikaju kompoziciju uvažavajući načela kolorističke perspektive - posmatraju umjetnička djela s primjerima kolorističke perspektive - posmatraju psihološko značenje boje na poznatim umjetničkim djelima. <p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - tonskim slikanjem predstavljaju plastičnost predmeta i dubinu prostora - na reprodukcijama umjetničkoga djela posmatraju iluzije predmeta i prostora. 	<p>Koloristička perspektiva, iluzija</p> <p>Tonsko slikanje, slikarski volumen</p>	<p>Matematika: geometrijska tijela i oblici</p>

Operativni ciljevi	Aktivnosti	Pojmovi – sadržaji	Korelacije
<p>Kolorističko slikanje Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zna pojam <i>kolorističko slikanje</i> - umije da analizira i vrednuje koloristički način slikanja. <p>VAJARSTVO Vajarski prostor Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zna da objasni opipljiv vajarski prostor (vajarski volumen) i prostor koji se nalazi njega (enterijer, eksterijer) - zna povezanost vajarskoga i spoljnega prostora - analizira pokretne kipove (mobile). 	<p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - utvrđuje pojmove svijetla, tamna boja, topla, hladna boja - slikaju kompoziciju pomoću toplih i hladnih boja. <p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - uvažavanjem povezanosti između vajarskoga i spoljnega prostora realizuju vlastite zamisli - na primjerima umjetničkih djela figuralnim i nefiguralnim, utvrđuje povezanost vajarskoga i spoljnega prostora - od različitih otpadnih materijala izrađuje pokretne kipove (mobile). 	<p>Kolorističko slikanje</p> <p>Vajarski prostor, volumen, oblik (forma), površina, pokretni kip (mobile), ambijentalna skulptura</p>	<p>Geografija: atmosfera</p> <p>Istorija: spomenik kulture u mome gradu</p>
Operativni ciljevi	Aktivnosti	Pojmovi – sadržaji	Korelacije
<p>PROSTORNO OBLIKOVANJE Planiranje i oblikovanje zgrada unutrašnjih prostora i opreme Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zna da analizira uređenje zajedničke okoline (okolina, oblik i veličina zgrada u odnosu na okolinu zgrada, namjenu zgrada, novogradnja, dograđivanje, zaštita nasljeđa – kulturni spomenici) - zna da analizira karakteristike planiranja unutrašnjega prostora vrednuje pravilan odnos prema crnogorskome kulturnom nasljeđu. 	<p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - od različitih materijala oblikuju prostorne tvorevine (makete) - planiraju (izrađuju skicu) za preuređenje boravišnoga prostora - pronalaze i predstavljaju primjere rješenja unutrašnjih prostora u Crnoj Gori. <p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - u grafičkoj tehnici po izboru kreiraju idejno rješenje po vlastitoj zamisli (grafički dizajn) - crtaju skicu – plakat (vizuelne 		

<p>GRAFIKA grafičko oblikovanje Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zna pojmove vizuelna komunikacija, kompjuterska animacija i grafički dizajn, - razvija pravilan odnos prema grafici uz originalno i estetsko oblikovane primjere primijenjene grafike. 	<p>komunikacije) putem kompjuterske animacije</p> <ul style="list-style-type: none"> - pronalaze i predstavljaju primjere primijenjene grafike. 	<p>Primijenjena grafika, vizuelna komunikacija, kompjuterska animacija, grafički dizajn</p>	
--	--	---	--

Osnovni i minimalni standardi znanja

Zbog specifičnosti predmeta Likovna kultura osnovni – minimalni standardi znanja određeni su u koloni tabele OPERATIVNI CILJEVI I SADRŽAJI. Kod nivoa znanja riječ je o proširivanju određenih sadržaja na kvalitativni nivo. Osnovni nivo znanja istovremeno je i minimalni.

Specijalna didaktička uputstva za 3. ciklus

Uputstva za likovnu aktivnost za vrijeme uravnoteženoga, spontanoga i svjesnoga rada

Učenici/učenice u periodu od 11. do 15. godine počinju stvarati na osnovu čvršćih, jasno definisanih kriterijuma koje su stekli vizuelno i apstrakcijom. To je vrijeme predstavljanja. Spontano likovno izražavanje nestaje, a učenici/učenice prelaze ka svjesnijem rješavanju likovnih problema. Posebno stariji/starije učenici/učenice uživaju u svjesnom predstavljanju predmeta koji su po vizuelnoj strani najbliži izgledu. Zadatak nastavnika/nastavnice jeste da poznaje i prati likovni razvoj učenika/učenice, njegovo/njeno saznavanje i razumijevanje likovnih problema i njegov/njen individualni način izražavanja.

Sadržaj u nastavnim programima za likovnu kulturu oblikovan je i prilagođen uzrastu učenika/učenica, što nastavnik/nastavnica uvažava pri planiranju. Pritom vodi računa da su pojedini nastavni koraci što fleksibilniji i da na što predvidljiviji način omoguće razvoj likovne osetljivosti učenika/učenice, njegova/njena stvaralaštva i estetskoga i originalnoga izražavanja. Tako omogućava sticanje znanja, sposobnosti posmatranja, poimanja, razumijevanja, upoređivanja, kritičkoga vrednovanja i razvoj pozitivnog odnosa prema radu i radnim navikama.

Ishodište za rad je likovno teoretski problem. Likovni zadatak tako proizilazi iz likovnoga problema; likovna tehnika i likovni motiv podređeni su teoretskom problemu i samo su sredstvo za likovno izražavanje.

Nastavnik/nastavnica posebnu pažnju posvećuje analizi okoline, ekološkim problemima i vizuelnim komunikacijama. Fotografija (reprodukcija) likovnih ostvarenja isključuje se kao nastavno sredstvo. Za detaljnije saznavanje umjetničkih ostvarenja i u cilju postizanja direktnoga kontakta nastavnik/nastavnica vodi učenike/učenice na izložbe, u galeriju ili organizuje razgovor s umjetnikom/umjetnicom.

Usvajanje likovnih pojmova

Proces usvajanja likovnih pojmova od 7. do 9. razreda u osnovnome programu zasniva se na uspješnoj motivaciji učenika/učenica. Motivaciju nastavnik/nastavnica postiže metodom razgovora, demonstracije i posmatranja, kao i metodom razvijanja i elaboriranja likovnih senzibilnosti, metodom transponiranja i metodom estetske komunikacije. Nastavnik/nastavnica takođe podstiče vizuelne komunikacije učenika/učenice te njegovo/njeno doživljavanje likovnih djela umjetnika iz svih umjetničko istorijskih perioda, a posebno iz savremene likovne umjetnosti. Svjesno poimanje likovnih problema omogućava nastavniku/nastavnici da učenike/učenice uz oslobađanje emotivnih i misaonih sposobnosti navodi na kritično vrednovanje vlastitih likovnih djela i djela njihovih vršnjaka.

Likovno izražavanje

U osnovnome programu likovno izražavanje predstavlja svjesnu i stvaralačku interpretaciju doživljaja učenika/učenica i upotrebu osnovnih i obogaćenih saznanja likovnih pojmova. Riječ je o slobodnoj i svjesnoj interpretaciji s likovnim znacima oblikovanih misli, koristeći različite likovne materijale i sredstva. Nastavnik/nastavnica aktivno podstiče i usmjerava učenike/učenice da samostalno i na individualan likovni način izražavaju svoje misli i pritom da ostanu izvorni i prepoznatljivi.

Usvajanje likovnih doživljaja i likovnih zakonitosti

Usvajanje likovnih doživljaja i likovnih zakonitosti predstavlja skladno i cjelovito prihvatanje stečenoga i usvojenoga, što se kod učenika/učenica pokazuje kao odnos prema vlastitome radu, radu školskih drugova/drugarica, radu umjetnika/umjetnica, poštovanju prirodnoga, kulturnoga i socijalnoga okruženja. Zato je vrlo važno kako nastavnik/nastavnica podstiče učenike/učenice na likovnu aktivnost i kako posvećuje pažnju individualnome izrazu učenika/učenice u odnosu na njegov/njen uzrast i razvoj oštećanja, njegovu/njenu zainteresovanost za likovno izražavanje i njegov/njen razvoj stvaralaštva.

Korelacija među predmetima (III ciklus)

Pri planiranju likovnih zadataka za učenike/učenice nastavnik/nastavnica traži sadržajne korelacije s drugim predmetnim područjima i to tako da omogućava učenicima/učenicama da likovni zadatak riješe na stvaralački, individualan likovni način, koji je primjeren njihovim psihičkim sposobnostima i njihovom individualnom načinu izražavanja.

Polazište za realizaciju korelacije predmeta likovne kulture s drugim predmetnim područjima nastavnik/nastavnica može potražiti u likovnom području, likovnoj tehnici, likovnome motivu ili likovnom pojmu. Mogućnost povezivanja tražimo u predmetima Muzička kultura, Crnogorski – srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost, Matematika, Fizičko vaspitanje, Istorija, Geografija, Fizika, Hemija.

Vremenski okvir

U trećem ciklusu osnovne škole za predmet Likovna kultura, za izvođenje osnovnoga predmeta po novome planu, namijenjen je po 1 čas neđeljno u svakome razredu.

U okviru raspoloživih časova u pojedinome razredu nastavnik/nastavnica mora realizovati planirane sadržaje odnosno predviđene likovne probleme. Naizmjenično realizuje predmetna područja i svakom likovnom području namjenjuje broj časova u skladu s brojem i težinom postavljenih ciljeva.

Vrednovanje radova učenika/učenice i zapis postignuća

Likovno vrednovanje predstavlja određivanje vrijednosti obavljenoga rada na času u odnosu na zalaganje pri ostvarivanju ciljeva, pri usvajanju likovnih pojmova, likovnome izražavanju, usvajanju likovnih doživljaja i likovnih zakonitosti.

Cilj vrednovanja nije samo ocjena rada, već i ocjena angažovanja koja se zasniva na napredovanju u cjelovitome nastavnom procesu. Zato nastavnik/nastavnica mora vrednovati aktivnost učenika/učenice i rad u čitavome nastavnom procesu.

Po svakome završenom likovnom zadatku nastavnik/nastavnica uz izložene završene i nezavršene likovne radove s učenicima/učenicama vrednuje postignute ciljeve na osnovu oblikovnih kriterijuma, koji proizilaze iz likovnoga zadatka. Objektivne kritike moraju biti smjernice za dalji rad.

1. DIDAKTIČKE PREPORUKE

Izvođenje nastave iz predmeta likovna umjetnost u didaktičkome smislu treba da se zasniva na uvažavanju didaktičkih principa, koji zbog posebnosti ciljeva nastave likovnoga obrazovanja i prirode predmeta mogu djelimično biti uklopljeni u šemu opštih didaktičkih principa.

Primjena posebnih metoda estetske komunikacije i vizuelnoga transponovanja u nastavi iz predmeta likovnih umjetnosti ima poseban značaj. Zbog složenosti predmeta, zasnovanog na senzibilno-senzitivnim raznolikostima bića, različitim intelektualnim potencijalima pojedinaca i motoričkim sposobnostima za izvođenje radnih operacija, preporučuje se kombinovanje različitih metodičkih postupaka, od izlaganja, dijaloga i objašnjavanja, preko pokazivanja i demonstriranja do metoda koje podstiču i usmjeravaju kreativnost i koriste savremenu audio-vizuelnu tehnologiju, kao faktore omogućavajućih sposobnosti u delikatnome procesu individualnoga razvoja stvaralačkih potencijala ličnosti. Razumije

se da metode rada s tekstem, udžbenikom, časopisima i drugom primjerenom literaturom mogu naći svoje mjesto u realizaciji nastavnoga procesa. Ekskurzije i izleti kao posebni vidovi planski organizovanog učenja i rada imaju specifične karakteristike, pa se u određenom smislu mogu smatrati metodama u obrazovnome procesu.

Zbog složenosti sadržaja predmeta i mogućnosti stihijske realizacije preporučuje se redovno pripremanje nastavnika/nastavnica u formi pismene pripreme za realizaciju tekućih zadataka, kako bi se ostvarili ciljevi nastave likovnih umjetnosti.

2. RESURSI ZA REALIZACIJU

a) Materijalni uslovi

Za **osnovni nivo razredne nastave** obezbijediti standardnu učionicu, dobro osvijetljenu, s platnom za projektovanje, kabinetskim dodatkom koji je opremljen policama i ormarima za čuvanje sredstava, materijala, učila i likovnih radova. Učionica treba da u kabinetskom dijelu ima vodu – česmu s dvije slavine, odvodom iz lavaboja najširega prešeka i plastične posude zapremine od 10 do 100 litara.

Obezbijediti AV-tehnologiju, episkop, dijaprojektor, kompjuter, reprodukcije, dijapozitive, video-materijal, udžbenike i drugu literaturu.

Za posebne zadatke potrebno je da učenici/učenice mogu koristiti školski kabinet za likovnu kulturu opremljen prema potrebama predmeta.

Za **drugi i treći ciklus** obezbijediti salu za crtanje (80 kvadratnih metara), kabinet, mogućnost zatamnjenja, izložbenu površinu, kabinet s policama (100x75 cm), zatvorene ormare (za materijal, oruđe i arhivu), priručnu biblioteku.

Nastavna sredstva: grafička presa, kiparski stalci 5 kom., slikarski stalci 5 kom., masivni stolovi s većom radnom površinom 150x75 cm, korito s česmama za vodu, posude za čuvanje gline, peć za keramiku, foto-aparat, video-kamera.

b) Standardi i normativi

Određuju se prema ostalim standardima koji proizilaze iz programa i strateške koncepcije kulturne politike i politike u kulturi, koju opredjeljuje državni i nacionalni interes u obrazovanju. Iz navedenoga šireg smisla standarda i normativa u obrazovanju proizilazi minimalni standard znanja. On je kao takav projektovan od strane idejnih autora novoga programa. Predloženi sadržaj u formi idejnoga koncepta od strane idejnih autora novoga nastavnog plana i programa za osnovno obrazovanje proizilazi iz minimalnoga standarda znanja koji je određen i prikazan u tabelarnim prikazima od 1. do 9. razreda u okvirima za formativne i informativne ciljeve.

Minimalni nivo znanja predviđen je i kao osnovni jer se on u kvantitativnome smislu mijenja, odnosno povećava u odnosu na stepen osnovnoga obrazovanja. Na taj se način ostvaruju kvantitativne promjene jer se postupnim širenjem, odnosno povećavanjem količine sadržaja kao informacija mijenja i kvalitet znanja.

c) Okvirni spisak literature i drugih izvora:

- 1) Anhajm, R.: **Umjetnost i vizuelno opažanje**, U.U. Beograd, 1991.
- 2) Anhajm, R.: **Dinamika arhitektonske forme**, U.U. Beograd, 1990.
- 3) Belamarić, D.: **Dijete i oblik**, Školska knjiga, Zagreb, 1980.
- 4) Berce Golob, H.: **Likovno vaspitanje, priručnik za nastavnike razredne nastave**, DSZ, Ljubljana, 1991.
- 5) Butina, M.: **Elementi likovne prakse**, Debora, Ljubljana, 1997.
- 6) Da Vinči, L.: **Traktat o slikarstvu**, Kultura, Beograd, 1990.
- 7) Dr Karlavaris, B.: **Metodika nastave likovnog vaspitanja**, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd
- 8) Dr Karlavaris, B.: **Metodika likovnog odgoja II**
- 9) Dr Karlavaris, B.: **Metodika likovnog vaspitanja III**, Univerzitet likovnih umetnosti, 1978.
- 10) Dr Karlavaris, B., Barat, A., Kamenov, E.: **Razvoj kreativnosti u funkciji emancipacije ličnosti putem likovnog vaspitanja**, Prosveta, Beograd, 1998.
- 11) Dr Mijanović, N.: **Obrazovna tehnologija**, Podgorica, 2002.
- 12) Duran, M., Pluž, D., Mitrović, M.: **Simbolička igra i stvaralaštvo**, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd, 1998.
- 13) Đorđević, J.: **Savremena nastava, organizacija i oblici**, Naučna knjiga, Beograd, 1981.
- 14) Fiht, I.: **Uvod u Estetiku**, Svetlost, Sarajevo, 1980.
- 15) Jaxheimer, Bodo W.: **How to Paint and Draw**, Thames and Handson London
- 16) Karamehmdović, M. i Unković, M.: **Likovna umjetnost I**, Svjetlost, Sarajevo, 1981.
- 17) Kraguljac, M. Karlavaris, B.: **Estetsko procjenjivanje u osnovnoj školi**, Umetnička akademija, Beograd, 1970.
- 18) M. Stojanović – Kactoru, E. Kamenov, L.V. Pantelejeva: **Likovno oblikovanje u dječijim vrtićima SFRJ i SSSR Beograd-Moskva**, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd, 1987.
- 19) Muhović, J.: **Ulazak u likovnu logiku I i II**, ALU, Ljubljana, 1986.
- 20) Pejić: **Pristup likovnom djelu**, Zagreb, 1968.
- 21) Vasić, P.: **Uvod u likovne umjetnosti**, Beograd, 1996.
- 22) Vigotski, L.: **Psihologija umjetnosti**, Nolit, Beograd, 1975.
- 23) Turinski, Ž.: **Boje, veziva tehnike slikanja**, Savremena administracija, Beograd, 1970.
- 24)

7. PROFIL I STRUČNA SPREMA NASTAVNIKA/NASTAVNICA I STRUČNIH SARADNIKA/SARADNICA

Prema postojećoj zakonskoj regulativi profil nastavnika/nastavnica za realizaciju programa iz likovnih umjetnosti određen je visokoškolskim stepenom stručnosti; učitelji/učiteljice su prema programu visokoškolskoga obrazovanja osposobljeni/osposobljene da na stepenu razredne nastave, kad sve programe realizuje jedan nastavnik/nastavnica, ostvare ciljeve projektovanog standarda znanja. Predmetnu nastavu iz likovnih umjetnosti realizuju nastavnici/nastavnice s visokoškolskim obrazovanjem, specijalistički obrazovani na fakultetima za likovne umjetnosti. Zbog specifičnosti predmeta preporučljivo je da likovnu kulturu u tome periodu predaje predmetni nastavnik/nastavnica likovne kulture ili profesor/profesorica likovne pedagogije (može i profesor/profesorica likovne umjetnosti nakon sticanja toga zvanja). U VI, VII, VIII i IX razredu nastavu likovne kulture izvodi isključivo predmetni profesor/profesorica likovne kulture, profesor/profesorica likovne pedagogije, te profesor/profesorica likovne umjetnosti, odnosno (akademski vajar, akademski slikar i akademski grafičar uz dokaz o položenim pedagoškim predmetima). Svi su sa (240 ECTS).

CIP - Каталогизација у публикацији
Централна народна библиотека Црне Горе, Цетиње